

In deze rubriek buigt Eric Bracke zich over beleidsbeslissingen en hun gevolgen voor de beeldende kunst in ons land. Deze maand: wat bezielt de Vlaamse Gemeenschap als voogdijhouder van het gerenoveerde Koninklijk Museum voor Schone Kunsten Antwerpen (KMSKA) om een kunstenaar de opdracht te geven een ontwerptekening te maken voor een mozaïekvloer, dat ontwerp vervolgens te laten uitvoeren en dan te beweren dat de kunstenaar alleen auteursrechten kan laten gelden op de tekening en niet op het mozaïek zelf? Marie Zolamian, die eerder in dit blad geïnterviewd werd over haar mooie mozaïekvloer aan de museumingang, verdedigt haar auteursrechten nu voor de rechtbank.

Welkom, Bienvenue, Welcome, Willkommen

Van het museum naar de rechtbank

De opdracht dateert van de periode toen Manfred Sellink nog directeur en hoofdconservator van het KMSKA was. Met Marie Zolamian (Beiroet, 1975), een kunstenaar die in Luik woont en werkt, sloot de Vlaamse Gemeenschap op 18 mei 2018 een overeenkomst omtrent een ontwerptekening van een mozaïek dat het bestaande, onherstelbaar beschadigde mozaïek in het peristilium zou vervangen. In het contract komen beide partijen ook overeen dat de Vlaamse Gemeenschap toestemming krijgt om bepaalde aspecten van de auteursrechten van Zolamian uit te oefenen, met name een beperkt reproductierecht van het kunstwerk, bijvoorbeeld voor het maken van postkaartjes voor de museumshop, en het recht tot mededeling aan het publiek.

Op dat moment is de uitvoerder van het ontwerp nog niet aangeduid. Op 27 november 2018 gaat de Vlaamse Gemeenschap in zee met de gespecialiseerde

onderneming Mosaico di Due uit Morsel. Tussen Sarah Landtmeters en Gino Tondat van Mosaico di Due en Marie Zolamian vindt geregeld overleg plaats over de uitvoering; aanvankelijk reizen ze zelfs samen naar Carrara om marmer te kiezen. Maar de samenwerking verloopt daarna niet altijd even harmonieus. Zo vinden de vaklui onder meer dat de kunstenaar wat meer vertrouwen zou mogen hebben in hun ervaring als mozaïekmakers. Uiteindelijk wordt het volledige mozaïek op 14 oktober 2021 opgeleverd.

Aparte kunstwerken

Zolamian toont zich tevreden met het eindresultaat, zo blijkt uit interviews in diverse bladen en de foto's die ze post op haar Facebookpagina. Ze stelt het vakmanschap van Mosaico di Due dus zeker niet in vraag, maar er is wel iets anders dat al langer knaagt. Gaandeweg krijgt ze de indruk dat de Vlaamse

Gemeenschap en Mosaico di Due haar ontwerptekening als een apart kunstwerk zien en de mozaïekvloer zelf als een ander werk van andere kunstenaars, met name van Mosaico di Due. De Vlaamse Gemeenschap heeft Zolamian ook aangeboden om een nieuwe overeenkomst te tekenen, een verzoek waarop ze niet is ingegaan. En op het moment van de plaatsing van het mozaïek, in september 2021, wordt ze uitgesloten van de opvolging van de uitvoering van het werk. Dat de Vlaamse Gemeenschap de rol van Zolamian wil beperken tot de aflevering van een tekening, blijkt ook uit de discussie over een tekstplaat die men op een muur boven de vloer wil aanbrengen. Het voorstel van Marie Zolamian is om volgende tekst weer te geven:

'Welkom-Bienvenue-Welcome-Willkommen'
2022

Marie ZOLAMIAN
Beiroet, 1975

Eventueel kan voor haar Mosaico di Due als uitvoerder worden toegevoegd.

Maar de Vlaamse Gemeenschap opteert voor de volgende vermelding:

'Welkom-Bienvenue-Welcome-Willkommen'
2021

Ontwerptekening: Marie Zolamian - Ontwerp en uitvoering: Mosaico di Due
Collectie KMSKA - Collectie Vlaamse Gemeenschap
Met dank aan Richard Vander Linden

Met dit tekstplaatje wordt het auteursrecht op het mozaïek zelf aan Zolamian onttrokken en toegekend aan Mosaico di Due. Dat is grof en absurd. Het is even absurd als stellen dat de tekening van de modeontwerper en de jurk die de naaister of kleermaker op basis van deze tekening maakt, twee autonome werken zijn. Of dat de wevers die Rubens' olieverfschetsen en kartons in spiegelbeeld omzetten tot wandtapijten, wat ook veel vaardigheid, kennis en creativiteit vergde, als titularissen van het auteursrecht moeten worden beschouwd. De reden waarom de Vlaamse Gemeenschap deze bizarre interpretatie van het auteursrecht volgt, kan misschien worden verklaard door het feit dat Mosaico di Due alle intellectuele eigendomsrechten op het mozaïek, met inbegrip van de auteursrechten, heeft overgedragen en de Vlaamse Gemeenschap op die manier vrij spel hoopt te hebben.

Juridisch gevecht

Om de totaliteit van haar auteursrechten op het mozaïek veilig te stellen, nam Marie Zolamian onlangs meester Alex Tallon in de arm. Op verzoek van de kunstenaar spande de Brusselse advocaat in kort geding een stakingsvordering aan tegen de Vlaamse Gemeenschap, die werd ingeleid op 9 maart. Maar deze stakingsvordering werd gekruist door de dagvaarding van Zolamian door de Vlaamse Gemeenschap, Departement Cultuur, Jeugd en Media begin maart. Haar wordt verweten de aangegane overeenkomst op verschillende punten te hebben geschonden, bijvoorbeeld door een digitaal in plaats van een 'handmatige' ontwerptekening te hebben aangeleverd en in publicaties niet te (laten) vermelden dat de Vlaamse Gemeenschap de opdrachtgever is van het werk. Maar

ook omdat Zolamian kunstenaar (sic) Mosaico di Due als auteur van het werk te benoemen.

Deze dagvaarding, die werd ingeleid op 28 maart en daarna naar de rol werd verzonden in afwachting van de uitspraak van de stakingsrechter, is geen kort geding, maar gaat over een procedure ten gronde. Dat betekent dat die vele maanden of meer dan een jaar kan aanslepen.

Blijkbaar heeft de Vlaamse Gemeenschap gedacht dat de aanval de beste verdediging is, waardoor beide partijen elkaar nu met juridische wapens bekampen in plaats van samen rond de tafel toenadering te zoeken. Wel is men mondeling overeengekomen om de voorstelling van de mozaïekvloer aan het publiek, die het KMSKA in april wilde organiseren, op te schorten tot de uitspraak in kort geding bekend is. De stakingsvordering wordt op 20 april gepleit.

Als de rechter het auteurschap van Marie Zolamian op de mozaïekvloer erkent, heeft ze de handen vrij om het werk geheel of gedeeltelijk te reproduceren of te laten reproduceren, rekening houdend met het beperkte reproductierecht dat ze in haar overeenkomst van 2018 heeft afgestaan aan de Vlaamse Gemeenschap. Bovendien heeft ze dan ook het recht om het werk bekend te maken, zodat het museum niet langer op eigen houtje een presentatie zonder haar kan organiseren. Voorts kan ze het vaderschap van het werk en de eerbied ervoor opeisen, zodat men ook bij het aanbrengen van een tekstplaat rekening moet houden met haar wensen.

Deze ongelukkige gang van zaken werpt alvast een kille schaduw op de plechtige opening op 25 september van het KMSKA, dat elf jaar dicht geweest is voor renovatiewerken.

Marie Zolamian, *Welkom - Bienvenue - Welcome - Willkommen* (detail), 2021, mozaïek in carraramarmer op de vloer van het peristilium aan de ingang van het KMSKA, 3,5x22m, uitvoering Mosaico di Due, © KMSKA en Marie Zolamian